

NOVA PRAVDA

Uredništvo in upravljanje v Ljubljani,
Narodni dom, I. nadstropje. Telefon 77.

Izhaja vsako soboto.
Priloga: „Tedenske slike“.

Mesečna naročnina . . . . . 6 dinarjev,
za izposojništvo . . . . . 8 dinarjev.

Komercializacija naših železnic.

III.

Stojimo torej pred vprašanjem, kaj in kako? Na prvo vprašanje »kaj« odgovor ni pretežak ter se glasi: zboljšati upravo in financiranje obratovanja železnic postaviti na solidno bazo. Na vprašanje »kako« pa je odgovor težji!

Ker so železnice gospodarsko pridobitveno sredstvo, bi morale biti za vsakega človeka jasno, da bodi upravno poslovanje, administracija, kolikor mogoče enostavno, da se vse zadeve rešujejo kolikor mogoče hitro in končnoveljavno. Odpraviti se mora, da se vsaka zadeva predlaga več instancam v presojo in odločitev, ker se s tem porabi veliko delovnih moči in veliko časa. Sistem uprave bodi torej enostaven s točno predpisanimi kompetencami in odgovornostjo posameznika in poedine eksekutivne ali pa upravne službene edinice. Za to je potrebno dvoje, in sicer: točno in precizno sestavljeni predpisi za celotno upravo v vseh oziirih in osebje, ki te predpise detajlno pozna in točno izvršuje.

Ker sedaj veljavni zakoni v naši državi za občo upravo in administracijo predstavljajo popoln upravni centralizem, ki je v prvi vrsti v vsakem ministrstvu odvisen od vsakokratnih zmoglosti poedince-ministra, je potrebno za ministrstvo za promet ustvariti nove norme uprave bodisi potom posebnega zakona ali pa pooblastilnim potom, da rabimo ta izraz, vse prometne ustanove osvoboditi vseh onih določb običih državnih upravnih norm in predpisov, ki ovirajo pravilno in hitro administracijo — torej komplicirajo in zbirokratizirajo upravo. Sedaj imamo troje upravnih inštanč za železnice, in sicer direktije, generalno direktijo in ministrstvo, manjka pa v resnici vsaka kontrola nad temi tremi inštančami. Glavna kontrola in državni svet po postoječih zakonih in v sedanjosti sestavi ne moreta izvršiti niti v zakonih predvidene kontrole, ker zato nimata potrebnih kvalificiranih delovnih moči. Tri inštanče so absolutno nepotrebne. Ustvariti je torej samo dve inštanči in v resnici odgovarjajočo kontrolo nad upravo, ki je sestavljena iz strokovno kvalificiranih organov, ki poznajo vse panoge železniške službe in so zbog tega usposobljeni izrekat v vseh spornih vprašanjih pravilne in koristne rzsodbe in odločitve. Prvi upravni inštanči, direktijam, je dati širok delokrog v vseh vprašanjih, ki so zvezane z dnevnimi potrebami eksekutivne, z obratovanjem železnic, drugi inštanči pa dodeliti samo splošne načelne odločitve, torej splošne norme glede voznega reda, izdajanja in izpopolnjevanja običih službenih predpisov za eksekutivno, tarife, mednarodni dogovori itd. Nad vsem poslovanjem obeh upravnih inštanč pa je postaviti kontrolo, ki na podlagi točnih predpisov vrši tudi točno in pravočasno kontrolo čez vso službo vseh prometnih ustanov. Da je to absolutno potrebno, naj služi v podkrepitev samo pravo dejstvo, da je država preko potrebe morala utrpeti veliko milijonov dinarjev pri gradbi novih prog osobito v Srbiji, ker so se te proge brez strokovne kontrole gradile, se je otvoril promet, po par mesecih pa so celi deli propadli in je rekonstrukcija proge požrla ogromne vsote. Edino

dobro pri vsem tem je bilo dejstvo, da se je ad oculos dokazalo, kako se železnica ne sme graditi!

Službeni predpisi za upravna in eksekutivna mesta morajo biti precizni in točni brez protislovij in brez dvoumnosti. Točno mora biti opredeljena kompetenca in odgovornost ne samo vsake službene edinice, temveč tudi vsakega poedince-uslužbenca.

S tem pridemo do enega najtežjih poglavij. Službeni odnosi uprave do osebja in obratno tvorijo to poglavje! Od pravilne in pravične ureditve vprašanja osebja zavisijo dejansko vse. Z ozirom na posebnost železniške, oziroma prometne službe vobče, morajo službeni odnosi med upravo in osebjem biti postavljeni na tako bazo, da je osebje v službenem, gospodarskem, socialnem in kulturnem oziru tesno navezano na upravo ter v upravi ne vidi samo svojega gospodarja-delo-dajalca, nego tudi iskrenega prijatelja in zaščitnika. V pogledu običih službenih predpisov za izvrševanje eksekutivne službe se mora uprava držati postoječih mednarodnih norm ter z napredovanjem tehnične usposobljenosti poedinih prog in voznega parka izpopolnjevati te predpise, ker drugače pač biti ne more!

Popolnoma drugače pa stoji vprašanje osebnih službenih odnosov uprave do osebja. Povedali smo že, kakšno je sedanje razmerje. Znano in izven vsake diskusije je, da sedanje razmerje ni dobro ter je v prvi vrsti v škodo železniški upravi sami. Postoječi zakon o državnem prometnem osebju je ustvaril absolutno nevzdržne razmere za prometno osebje. Poedine določbe v pogledu splošnih državljskih pravic, odgovornosti za prestopke, koalicijskega prava, službenih prejemkov po poedinih kategorijah, nezgodnega in starostnega zavarovanja so prometno osebje direktno dekvificirale in je v vsakem pogledu duševno in fizično razkropile. Resnica je samo ena in četudi je grenka, ji je potrebno dati pravo mesto ter napeti vse sile, da ta resnica pride do absolutne zmage.

Temeljno načelo mora biti v tem vprašanju samo eno, in sicer zahtevati točno izvrševanje službe od vsakega posameznika, a vsakemu posamezniku osigurati nedvoumno njegovo existenco, torej dati mu prejemke na podlagi existencnega minimuma za življenje, zavarovati uslužbenca in njegove svoje za primer bolezni, nezgod, onemoglosti in starosti.

Ako se torej sistem uprave postavi na prej opisano in utemeljeno osnovo in se za osebje stvori pravično in pravilno službeno razmerje v idealnem in materialnem oziru, so podani vsi temeljni pogoji za dobro upravo železnic. S tem odpadejo potem tudi vsi pomisleki in bojazen, da bi bil to samo eksperiment. V podkrepitev navajamo samo eno dejstvo. V ministrstvo in generalno direktijo so se sedaj sprejemali prosilci, ki niso bili nikdar v železniški službi. Dejansko zavzemajo odgovorna in odločujoča mesta v obeh vrhovnih upravah. Naravno je, da taki uslužbenci ne morejo pravilno in res koristno vršiti dodeljene službe, ker jim manjka praktično znanje,

oziroma poznavanje stroke, četudi o njihovih osebnih zmoglostih in pridnosti nihče ne dvomi.

Doseže pa se s tem še eno, reducira se vpliv tako zvane dnevne politike in raznih partij na železniško službo v obče na minimum. Če so za vse panoge prometne službe v eksekutivi in v centralah v veljavi točni in nedvoumni predpisi, je uvedena stroga odgovornost poedince in mu določen točen delokrog, če se nad vršenjem upravne in eksekutivne službe vrši na podlagi točnih predpisov stroga in objektivna kontrola z osebno odgovornostjo za to postavljenih strokovno usposobljenih organov, potem je podan tako močan temelj pravičnega, točnega in objektivnega uradovanja, da razne partijsko-politične intrige in vmešavanja tujih elementov v upravo ne morejo uspeti. Depolitizacijo uprave je možno izvršiti samo s točnimi službenimi predpisi in osebno odgovornostjo posameznika od zgoraj navzdol.

V pogledu financiranja obratovanja naših železnic pa je tudi potrebno priti do popolnoma konkretnega stališča. Sedanji način financiranja je dovedel do popolnega fiaska. Vočigled dejanski splošni strukturi naše države, ki je in ostane še za dolgo desetletij agrarnega značaja, je samo ena pot, in ta je, da se železnice obratujejo na strogo trgovski podlagi z rednimi dohodki. Tarife morajo brezpogojno pokrivali vse tekoče stroške za redno obratovanje. Eventualno naj se gotov odstotek dohodkov uporablja za amortizacijo investiranega kapitala. Detajlno o tem odstotku tukaj govoriti je nemogoče, ker država še dō sedaj ni dala točnih podatkov o tem kapitalu.

To zavzeto stališče utemeljujemo z naslednjimi dejstvi. Na naše železnice niso postavljene kake komplicirane in z velikimi obratnimi stroški zvezane naloge. Močnega osebnega prometa, izvzemši par prog, v naši državi nimamo, ker močan osebni promet predpostavlja visoko razvito industrijo v vseh predelih države z velikimi industrijskimi in trgovskimi centri, ki jih v naši državi ni in jih še dolgo ne bo. Zbog tega tudi odpadejo za železnice ona bremena, ki jih v obratu morajo obvladati in finančno nivelizirati železniške uprave, ki so poklicane, milijonske industrijske in trgovske centre dnevno zalagati s toliko osebnimi vlaki v tesno določenem času za prevoz uslužbencev in delavstva v službo in nazaj na podlagi tako zvanih delavskih voznih cen. V robnem prometu pa tudi ni kompliciranih nalog. Edino izjemo tvori vsakoletna kampanja s sladkorno peso ter deloma prevoz, oziroma izvoz svežega sadja. Vse drugo, kar se iz naše države izvaža in v njo uvaža, je možno tako razporediti, da se železniški promet dá v redu vzdrževati. Seveda na razne specifično naše jugoslovenske anomalije, ki sedaj obstoje, tukaj ne računamo. Pri malo gospodarske pameti ne sme in ne more biti mogoče, da imajo razna državna civilna in vojaška oblastva iz »principa« najnujnejše in strogo terminirane potrebe za prevoz premoga in drv en gros ravno v času jesenske izvozne kampanje ter na ta način zasežejo železniške vozove in oškodujejo železniško upravo na dohodkih, pridobitvenim slojem pa naredi še večjo škodo. Ravno tako pametna železniška uprava uporablja v času jesenske kampanje kolikor možno najmanjše število vozov za svoje režijske svrhe, da

more v možno največji meri kriti potrebe prevoznikov. V celoti pa ima naša država vsakoletno toliko poljskih pridelkov in sirovin, da je s prevozom istih našim železnicam osiguran absoluten obstoj in razvoj ter podana objektivna in realna podlaga rentabilnosti. Seveda se morajo tarife postaviti na pravično in odgovarjajočo bazo ter se ne sme diferenciacija istih sprovajati po raznih ozirih in vplivih te ali pa one strankarsko-finančne skupine. Ravno tako se dohodki iz obrata železnic ne smejo uporabljati za svrhe, ki niso v zvezi z rednim obratovanjem. Sedanje anomalije, da mora ministrstvo za promet iz železniških tekočih dohodkov plačevati gradnjo novih prog, stare dolgove, odkupnine za razne privatne proge, subvencije paroplovnim družbam, stroške za popravilo vozov in strojev, ki jih je naša država v pokvarjenem stanju dobila kot vojni plen, itd. itd., mora biti konec, ker sicer nikdar ne pridemo na zeleno vejo!

Ravno tako je treba zavzeti definitivno stališče glede tranzitnega prometa. Glavno vprašanje tvori tukaj tranzit na postoječe luke na severnem Jadranu, torej Trst in Reka, oziroma Sušak. Sedanje laviranje nam je prineslo samo škodo. Treba je računati z dejstvi in ta dejstva govorijo, da naša

država obeh postoječih luk na severnem Jadranu ne more kratkoma eliminirati, temveč mora stremeti za tem, da s kolikor možno najmanjšimi žrtvami in pri polnem varovanju državnih nacionalnih in gospodarskih interesov iz fiktivnega stanja zasigura sebi čim največ koristi. Druga tranzitna smer Beograd-Gjevgjelija-Solun pride manj v poštev in četudi ne bo v doglednem času igrala kake posebne, oziroma dobičkanosne vloge, je tudi glede tega tranzita zavzeti točno in definitivno stališče.

Kot agrarna država ne smemo misliti na to, da bi država pri zelo nizkih tarifah prevzela kritje deficita v železniškem obratovanju v breme splošnih državnih dohodkov. To je absolutno neizvedljivo in take večine v našem parlamentu nikdar ne bo! Na posojila se zanašati se tudi ne smemo, kopičiti pa samo dolgove, ostajati dolžni domačim dobaviteljem in v inozemstvu, plačevati visoke obresti in štediti pri prejemkih osebja, kakor do sedaj, tak način more roditi samo eno posledico: popoln krah. Zbog tega v pogledu financiranja obratovanja železnic postoji v naši državi kot najboljša rešitev samo prej opisana: z rednimi dohodki kriti samo redne tekoče stroške za obratovanje postoječih železnic.

litve. Kako bodo te volitve izgledale, si lahko predstavljamo, ako poznamo klerikalne nasilne metode pri volitvah v Zbornico za trgovino. Pa naj bodo nameni kakoršnikoli. Nepristransko-objektivni gotovo niso. Za razpust ni bila mero-dajna težnja koristiti zavarovanju, kajti klerikalci poznajo le svoje strankarske interese. Glej njih delo, katero onemogočuje pričetek poslovanja ljubljanskega občinskega sveta, njih prizadevanja, da trgovska zbornica že več let ne more redno poslovati!

Nekaj je, proti čemur moramo najodločneje protestirati in ožigosati klerikalno laži-demokracijo. Dr. Gosar je novo ravnateljstvo imenoval po svoji mili volji, na nasvet par neposredno osebno interesiranih oseb, tako, kakor, da bi na zavarovanju morale in smele imeti interes le te osebe, vsi drugi pa da morajo in smejo na zavarovanje gledati kakor hočejo. Na delavskem zavarovanju je predvsem interesirana Delavska zbornica. Ona je predvsem po veljavnem zakonu poklicana, da pri vseh za delavstvo važnih odločitvah reče svojo besedo. Treba jo je vsaj vprašati. Klerikalci so šli preko tega. Najbrže radi tega, ker klerikalni veljaki Delavske zbornice itak ne morejo, kakor tudi lastnih klerikalnih delavskih organizacij ne morejo in so že grozili, da bodo vse skupaj razgnali, mogoče pa tudi radi tega, ker računajo, da bo Delavska zbornica lepo tiho in to iz bojazni, da pride nad njo šiba maščevanja v obliki razpusta. Kajti klerikalci itak žive v maniji vse razpustiti in tja postaviti svoja «moralna» in «etična» načela. Pa Delavska zbornica na to preziranje molčati ne sme. V novem ravnateljstvu tudi ni nobenega zastopnika našega narodnega delavstva. Ali je mar klerikalcem vseeno, kako naše delavstvo misli o zavarovanju, ali je sedaj naše delavstvo na zavarovanju desinteresirano in ima proste roke? Ako je tako, potem naj sami klerikalci odgovarjajo za posledice. Socijalno zavarovanje more uspevati le, ako ima na njem živ interes celokupno delavstvo. To se pa doseže le, ako se organiziranim delavskim skupinam da pravica in možnost soodločevanja. Toliko psihologi bi morali klerikalci biti, da bi za to preprosto skrivnost znali. Za socijalno zavarovanje je največja nesreča, ako ono postane obsodeno. Tudi klerikalna moč in poštenost ni sposobna zaježiti

Bolniško zavarovanje v nevarnosti.

Minister za socijalno politiko dr. Gosar deluje. In sicer hoče s polno paro spraviti pod streho vse, kar more njegovi stranki prinesiti strankarske koristi. Ne vemo, s kakšno vneto in požrtvovanjem se on zanima za izvedbo vseh določil zakona o zaščiti delavcev, predvsem za ureditev poslovanja obratnih zaupnikov, za ureditev stanovanjskega vprašanja, za končno ureditev rudarskega zavarovanja, za uvedbo starostnega in invalidnega zavarovanja ter za razne druge nujne socijalne potrebe. Občutek pa imamo, da pri teh stvareh ministrstvo za socijalno politiko ni posebno marljivo in sitno. Pa o tem bo sodilo delavstvo.

Ko so bili klerikalci za časa proračunske razprave v vladi, da so mogli poostri davek na ročno delo in se spomniti «socijalne bede» črnogorskih princev z milijonskim darilom, so v

proračunski zakon med drugimi «dobrotami» ministru za socijalno politiko dali moč in možnost, da razpusti ravnateljstva posameznih okrožnih uradov in na njih mesto imenuje nova, seveda klerikalna. Za delavstvo bi bilo mnogo bolje, ako bi pooblastilo gospodu ministru naložilo dolžnost, da mora v delavske zavarovalne zavode izvesti volitve. Pa za take demokratične sitnosti se klerikalci ne zmenijo!

Tega pooblastila se je dr. Gosar sedaj poslužil in razpustil ravnateljstvo ljubljanskega okrožnega urada za zavarovanje delavcev. Za razloge ne vemo. Govori pa se, da je ta razpust predvsem namenjen težnji, dobiti tudi socijalno zavarovanje popolnoma v svoje strankarske roke, izvesti gotove reforme v smeri klerikalno-strankarskih avtonomističnih želja. Pravijo tudi, da ima to novo ravnateljstvo nalog, izvesti vo-

Ivan Albreht: (Nadaljevanje.)

Tinično breme.

V Šmarjeti je sprva naletela ponekod na slabo. Ne le, da ni bilo prijaznih obrazov, tudi besede so bile vse prej nego prijazne. Mestoma so ji celo kazali bližino in širjavo hišnih vrat... Pa je prišla — žalost v mislih in žalost na obrazu — do visoke bele hiše, in ker je bila hiša ponosita, je pozdravila:

«Guten Tag.»

Odzdravil ji je mlad mož, je zaročljaj s šopom ključev in je smehljaje poslušal njene besede. Pogostil jo je s kruhom in z moštom ter jo je vzpodbujal in bodril k delu za to lepo stvar.

«Geh auch zum Pfarrer!» ji je naročil za slovo. Lepe besede so budile nov pogum in novo moč. Krenila je naravnost proti župnišču.

Pri vratih jo je sprejel velik pes in debela kuharica. Tini se je ustrašila obeh.

«Kaj bi?»

«H gospodu moram» je odvrnila Tini spoštljivo.

«Jih ni doma. Ali je treba previditi?»

«Ne, ne, moram sama h gospodu, je zelo silno,» je lagala Tini. «Če jih ni doma, pa počakam.»

Pripravljala se je, da bi sedla na vežni prag. V tem se je oglasil v prvem nadstropju župnik:

«Kdo je?»

Kuharica se je namrdnila in je pokazala mali po stopnicah.

Župnik je bil star mož, siv, vendar še svež in vedno sam sebi zvest.

«No, kaj bi rada, čerka mala?» je pogladil Tino po glavi in ji je odprl sobo. Govoril je slovensko in mala ni slutila ničesar posebno dobrega. V sobi je sedel še en duhovni gospod, mlad, bled in živahnih oči. Tudi on je govoril v domači besedi, tako da si Tini skoro ni upala izročiti vabila.

«Tale sem prinesla.»

Župnik si je ogledal list in ga je ponudil mlademu drugu.

«Speljančke, speljančke pošiljajo okrog.» Odprl je predal pri pisalni mizi in je ponudil Tini rožičev:

«Ali si iz Reber?»

«Od Sv. Jožefa,» je povedala Tini.

«Pa kdo ti je dal to?»

«Gospod Müller.»

«Kaj pa atej?» je vprašal župnik.

«V tovarni delajo. Pri tem društvu so za nekaj višjega,» je pojasnila Tini v nadi, da stopi s tem pred gospodi v veljavo.

Namesto pričakovanega začudenja je dobila Tini samo vprašanje:

«Kako se pa pišeš?»

«Gornik,» je odvrnila pričakujoče.

Oba gospoda sta se spogledala.

«Ali nisem vedel,» je menil župnik proti mlademu. «Takole nam jih izpeljujejo iz gnezda. Potem ubijajo sirote sebe in svoje — ti speljančki in speljanci.»

Mladi gospod je zmajal z glavo in je motril Tino. Zdelo se ji je, da gleda prav na njen nemški trak. Begala je s pogledom sem in tja in je premišljevala kako bi napravila, da bi mogla hitro odto.

«Pri vas na Kranjskem tam ste blaženi,» je zopet začel župnik in Tini se je zdrnila, ko je začula, da je mladi gospod s Kranjskega.

«Hvaljen bodi Jezus Kristus,» je pozdravila in je odšla, vsa zardela in preplašena...

«Je res,» je nadaljeval župnik razgovor s tovarišem, kakorkoli premišljuješ, rezultat slovenske narodne bilance na Koroškem je — smrt!»

Pogled je pričal o žalosti v srcu.

«Kmet se vendar še drži, in to je tudi nekaj,» je hotel bodriti mlajši.

«Nič, nič. Kako hitro stopi preko svoje posesti, ga je svoje besede strah in sram. Trgovina se je uklonila Nemcu, uradništvo je nemško in ponemčeno, vrhu vsega gine še tovarniški proletarijat v tem nasilnem morju. Mi smo osamljeni in tisti, ki so z nami, so z nami komaj morda v srcu...»

«Tu bi bilo pač treba dela, dela,» je menil drug s Kranjskega. Župnik mu je prikimal s trpkim usmevom.

val najrazličnejšega izkoriščanja. Prav, da vemo, da klerikalci v socialnem zavarovanju našega sodelovanja nočejo. Kdor z zavarovanjem misli resno, nas bo za to sodelovanje še prosil.

Tudi socialiste so prezrli. Pa to naj socialisti sami opravijo. Vendar pa je zelo nevarna igra, v kateri se okoli zavarovanja postavlja same sovražnike. Po istih «nepripravnih» načelih se je postopalo tudi pri izbihi članov iz vrst delodajalcev. Na ta način imajo sedaj samo klerikalci napram zavarovanju moralne obveznosti, vsi drugi pa naj bodo po klerikalnih nazorih moralno upravičeni, da nastopajo proti takemu klerikalnemu zavarovanju. To bi bilo v redu, vendar pa bi vsak tak nastop škodoval nehoti tudi zavarovanju kot takemu. Na klerikalcih je, da uvidijo in to borbo preprečijo. V borbi bo najbolj krvavelo zavarovanje samo. Tako usodepolnega koraka še ni storil nihče. K temu je sposobna samo klerikalna politična strast in zaslepljenost.

Da so mere, s katerimi se more zadušiti vsak

najširši interes na zavarovanju, polne, so klerikalci šli in skoro popolnoma prezrli mariborsko oblast, tako v skupini delavcev, kakor v skupini delodajalcev. Celi oblasti so dali v obeh skupinah dva zastopnika, vse druge pa so vzeli iz svoje domače ljubljanske družbe. Ali je potrebno, da se s takimi ukrepi izziva provincializem, da se uničuje že itak minimalen interes na zavarovanju? Za vse posledice bo odgovoren oni, ki v svoji strankarski strasti ni videl drugega kakor le lastno stranko in najožjo okolico — vse drugo pa je sunil stran.

Od 16 članov ravnateljstva jih je 12 iz vrst najbolj divjih klerikalcev. Okoli njih so postavili kakor nekake kulise 4 osebe iz neklerikalnih vrst. Ali naj te štiri osebe za vso javnost, katero naj predstavljajo, nosijo odgovornost?

Tako je klerikalni strup pričel gristi tudi ob korenine institucije, katera bi morala biti izročena v varstvo vseh, pravi vseh.

Občinske volitve na Češkem.

V nedeljo 16. t. m. so se vršile v bratski Češkoslovaški občinske volitve. Zanimanje za volitve je bilo veliko predvsem zato, ker je šlo za zaupanje sedanji meščanski vladni koaliciji. Borba je bila zelo huda posebno v Pragi, na katero se je polagalo največ važnosti. V Pragi se je vršila borba med nar. socialisti in Kramářevimi demokrati na eni strani in med socialnimi demokrati in komunisti na drugi strani. Kramář je ljuto napadal dr. Beneša ter je pričakoval, da ga bo pri teh volitvah strmoglavil kot zunanega ministra. Uspeh pa je bil ravno nasproten, narodni socialisti so izšli iz volilne borbe kot najmočnejša stranka in so dobili 96.538 glasov ter napredovali za 14.758 glasov, medtem ko je dr. Kramář dobil 71.043 glasov in je nazadoval za 15.718 glasov.

Ko se je izvedelo za volilne rezultate v Pragi, so se zbrale velikanske množice na Vaclavskem namesti pred uredništvom «Češkega Slova» ter dale duška veliki narodno-socialistični zmagi. Govorilo je več govornikov, med prvimi vodja stranke br. Vaclav

Klofač in praški župan dr. Baxa. Manifestacije so potekle v najlepšem redu.

Pri volitvah je prvič nastopil tudi narodno-socialistični disident J. Štříbný, ki je dobil v Pragi 11.158 glasov in dva mandata, medtem ko je na deželi dobil le malenkostno število glasov.

V naslednjem podajamo rezultat volitev v Pragi z razliko pri občinskih volitvah 1923. dobljenih glasov:

	1927.		1923.	
	glasov	mand.	glasov	mand.
Narodni socialisti	96.538	23	81.770	22
soc. demokrati	47.103	12	33.460	9
Kramářevi dem.	71.043	17	86.761	23
ljudska stranka	25.532	6	22.958	6
komunisti	70.416	17	67.609	19
repub. agr. stranka	6.756	2	5.716	2
obrtniki	26.634	6	24.325	7
nar. obramba dela	12.561	3	—	—
najemniki	9.773	2	5.323	1
posestniki	7.316	2	4.875	1
Sl. n. s. (Štříbný)	11.158	2	—	—
Češki fašisti	9.473	2	—	—

«Dela, volje in moči. Toda na Kranjskem vam preveč meša glave vprašanje: ali bodi človek katoliško naroden ali narodno katoliški. To je tragikomedija našega početja. Zato bi mi bila najljubša družica sestra smrt. Kakor je rekel, je sklonil glavo in ustni sta se zmaknili — morda je bila molitev za srečno poslednjo uro...

Medtem je šla Tini nazaj proti Kočuhu. Trdno je sklenila, da ne pojde nikamor več z vabili. — Solnce je pripekalo in je parilo misli. Trudna tišina vsepovsod.

Na Kočuhu je poiskala bratranca. Sukal se je med žanjicami na njivi in je ukladal snope v kopice. Ko ga je ugledala, je otresla žalost in svečanost s sebe ter mu je začela pomagati pri delu.

«Težko sem že čakal, da prideš zopet enkrat k nam,» je rekel Francelj po dolgem in je čutil, da ima ta dan posebno okoren jezik.

Tinica mu je bila hvaležna za te besede in mu je pripovedovala o vsem svojem početju izza časa, odkar se nista videla. Zvok lastne govornice je zamoril naklepe o laži in vedno bolj gladko ji je tekla beseda.

«Zdaj mi je že žal, da sem šla v nedeljo z atejem, je priznala polglasno in je razkrila dogodek v župnišču.

«Že vem,» se je namuznil Francelj. «Tista bela hiša je gostilna. Nalašč so te navedli k župniku. Gotovo so ga hoteli dražiti, ker vedo, kakšnih misli je.»

«Kar pustim vse skupaj,» je obupavala Tini.

Francelj jo je gledal in je mislil svoje misli. Te so mu narekemale laž:

«Saj so naš atej tudi v nemški kasi. Pravijo, da je tam bolje. Samo govoriti ne smeš tega.»

Mala je prikimala in je molčala. Bolj kakor Slovenci in Nemci so jo zanimala misli o Francelju. Skromno znanje o ženitbah, ki ga je pridobila nekoč pri Rokavčevi Sali, je pomnožila in podkrepila pozneje zrela tovarišija v šoli. Nekatere sošolke so že znale pisati pisma in so vedele, kako je treba pogledati pri taki kako zopet pri drugačni priliki, kadar se dekle spogleda s fantom. Te pridobitve je skušala uveljaviti Tinica na njivi.

Francelj je živel v naravi in ni poznal takih reči. Pojmoval je vse le tako, kakor more stvari razgaliti gola beseda.

«Ali ti je slabo?» se je prestrašil dobrikanja Tininih pogledov.

«Dro,» se je zlagalo v mali.

Francelj je verjel in jo je odvedel domov. Čeprav se je bal za družico, je bil vendar vesel. Premišljeval je natanko, kako bi ji mogel izkazati to ali ono prijaznost, da bi jo s tem opozoril nase.

Kaj je treba začeti in kako, to je bila zagonetka Franceljevih misli. Če bi ji rekel, da jo ima rad, bi se mu mogoče smejala, zlasti

Poleg navedenih strank so dobile nekaj mandatov tudi razne nemške in židovske stranke, ki pa s svojim številom ne morejo odločati pri volitvi župana. S sigurnostjo se računa, da bo zopet izvoljen za praškega primatorja dosedanja primator nar. soc. dr. Karel Baxa. Tudi na deželi so pokazali nar. socialisti velik napredek, medtem ko so razen socialnih demokratov nazadovale vse stranke in med temi najbolj klerikalci in komunisti.

Načelstvo N. S. S. v Ljubljani je takoj po izidu volitev v Češkoslovaški poslalo predsedstvu Češkoslovaške narodno-socialistične stranke v Pragi čestitke k veliki zmagi.

Naša predavanja.

V oktobru so še naslednja naša predavanja:

Litija: 22. oktobra ob pol 7. uri zvečer na pošti o odkritju Amerike in o Švici. I. del. Predava tajnik tov. Kravos.

Jesenice: 23. oktobra ob 9. uri dopoldne v lokalu «Bratstva» o veliki francoski revoluciji. Predava tajnik tov. Kravos.

Stražišče: 23. oktobra ob 5. uri popoldne v prostorih g. Križnarja o delavskem pravu. Predava tov. dr. Bohinjec.

Št. Pavel: 23. oktobra ob 9. uri dopoldne o pokojninskem zavarovanju, predava t. Rupnik.

Zagorje: 30. oktobra v Sokolskem domu o rudarskem zakonu. Predava tov. dr. Bohinjec.

Tovariši! Posečajte naša predavanja polnoštevilno. Pripeljite seboj svoje družine in prijatelje.

Cene tujemcu denarju.

Na zagrebški borzi se je dobilo zadnje dni v valutah:

1 ameriški dolar za 56'30 do 56'40 Din;
100 italijanskih lir za 306'50 do 308'50 Din;
dne 18. t. m. pa v devizah:
1 avstrijski šiling za 8 do 8'03 Din;
1 nemška marka za 13'54 do 13'57 Din;
100 italijanskih lir za 309'87 do 311'87 Din;
1 dolar za 56'64 do 56'84 Din;
100 francoskih frankov za 222 do 224 Din;
100 češkoslovaških kron za 167'99 do 168'79 dinarja.

še danes, ko je tako gosposka. Pa je vil in vil, a spotoma se je že oglasila Tini:

«Zdaj mi pa ni več slabo.»

«Kaj pa zdaj?»

«Greva na šupo,» je zavabila mala.

«Samo tvoja obleka,» je zaskrbelo Francelja.

«Ah.»

«Ti, tvoja piška že leže jajca,» se je domislil Francelj v vednem prizadevanju po prijaznosti.

Tini se je razveselila.

«Ali je še vedno moja?» Obenem je venomer iskala besede in prilike, da bi povedala Francelju, kako ga ima rada. Da bi vsaj vedela, kaj misli Francelj. Morda sploh še ne ve za take reči...

Pogledala ga je pomilovalno. Domislila se je sošolke, ki ji je pravila nekoč, da je najbolje, če se človek ob takih prilikah kam spotakne ali kako spodrsne, da pade. Če jo on dvigne, je to gotovo dobro znamenje. Ali kako naj pade na ravni poti in pri belem dnevu? To ne gre!

Prišla sta na vrt za hišo. Zgodnejše sadje je že zorelo. Francelj si je priboril z dolgim rajžljem hruško in jo je ponudil sestrični. Tini je ogledovala hruško in Francelja:

«To pa gotovo tudi ni slabo znamenje?»

V šupi je bilo mračno. Seno — že nova letina — je dehtelo in hlad je vabil k počitku. Francelj je sedel in je rekel:

Evropska politika v angleški luči.

Odličen angleški publicist, ki se podpisuje z Augur, priobčuje v septemski številki londonskega mesečnika «Fortnightly Review» odlično študijo o temeljih evropskega miru. Augur pravi, da igrajo v politiki važnejšo vlogo kot je potrebno, načela in pa naključja vsakdanjega življenja. Taka načela, ki jih politik ne more pregledati in pa sporna vprašanja je treba reševati s složnim, mirnim potem.

Augur dokazuje nadalje, da tvori temelj evropskega miru antanta med Francijo in Veliko Britanijo. Edino ta sporazum med Francijo in Veliko Britanijo omogoča konsolidacijo evropskega miru in to s priznanjem Nemčije: enaki med enakimi v demokratičnem združenju narodov.

Že versailleski dogovor je računal s tem, da se Nemčija povrne v vrste narodov. Po Auguru bi bila ta izprememba pogojna, in sicer, da postane Nemčija iskren, odkritosrčen član Zveze narodov. Oviro tvori le nenaravno razmerje, nenaravni odnosi med reakcionarnimi činitelji Nemčije in moskovskimi komunisti. K sreči pa pomalo iščejo pridruženci zapadne orijentacije dobička v premoči Nemčije. Augur piše: «Ako spoznamo iskrenost Nemčije napram temeljem dogovora o združenju narodov, je nemogoče, da ne bi priznavali upravičenih nemških zahtev.» Za take upravičene zahteve smatra autor izpraznenje Porenja in revizijo kontrole, spojene z reparacijskim načrtom Dawesa. Na žalost pa nastopa Nemčija z zahtevami, katere nimajo nič skupnega z omenjenimi. Predvsem se zahteva z nemške strani resna revizija vprašanja poljskega koridorja. In vendar je Poljska dobila ta koridor kot edini pristop k morju za državo s skoro 30 milijonov prebivalcev. Ta koridor čuva trgovino vse srednje Evrope in velike Rusije. Vzhodna Pruska je sicer zopet isto, kar je bila pred zločinsko razdelitvijo Poljske, namreč nemški otok, vključ temu pa radi tega ne trpe njene gospodarske zveze z Nemčijo. Naravno je ta koridor vzrok nekaterih neugodnosti; toda ako bi se vpeljal nemški koridor mesto sedanjega poljskega, bi to povzročilo Poljski neprimerno večjo škodo.

Dalje piše avtor: «Odločilen faktor situacije

je to, da je sedaj Poljska v Evropi velemoč. Narod, ki se drži z lastno močjo, je velika država. Narod, ki ima dosti sile in npravne moči, da stalno vpliva na mednarodne zadeve — je velemoč. — Dejstvo, da je Poljska velemoč, zahteva sklep treh smeri, in sicer: razmerje Evrope kot skupnosti napram Poljski, razmerje med Nemčijo in Poljsko in odnosi Poljske same do mednarodnih vprašanj. Velemoči ni mogoče vsiliti diktata in v vseh vprašanjih, na katerih je zainteresirana, je treba računati z njenimi zahtevami. To znači, da je že minula doba, v kateri je Evropa lahko vsiljevala Poljski svoje odločitve.

Fakt, da je Poljska velemoč, vpliva tudi definitivno na pomirjenje z Nemčijo. Iz tega sledi, da se morejo dobri odnosi med obema državama doseči edinole na temeljih popolne enakopravnosti, a to znači, da je edina možnost odstraniti sporna vprašanja neposredno medsebojno občevarje. Nemčija se čuti prikrajšano v zadevi koridorja. Edina možnost pogajanja je, da se Nemčija neposredno obrača na poljsko vlado. Nemčija mora Poljsko priznati za velemoč s tem, da priznava enakovrednost ne le z besedo, temveč tudi z umom. Kar se tiče Velike Britanije — se bode njena politika napram Poljski držala načela: «Poljska je velesila.»

Vesela se ne more ogibati velikih mednarodnih problemov in njena politika se ne more ravnati izključno le po tem, kar bi bilo njej v osebno korist. Poljska je velemoč absolutno enakopravna Nemčiji; razen tega pa čuva tudi vzhodne meje pred nevarnostim, ki preté naši civilizaciji. Vele-

sile pozdravljajo Poljsko; drago jim je, da v njih vrste vstopi novi član, ki bo z njimi delil težko breme dolžnosti. Ko je Nemčija vstopila v Zvezo narodov, je s slabim namenom hotela dokazati manjvrednost Poljske. Posledice so bile nepričakovane. Javnost je bolj poznala pravice Poljske in se je še bolj postavila na njeno stran.

Glede pogajanj o «priklučitvi» piše Augur, da je teoretična situacija sledeča: Avstriji stremijo po priklučitvi, a Nemčija je zopet v položaju polnopravnega člana evropske javnosti. Proti priklučitvi torej ni ugovora. Toda eden izmed sodobnih diplomatov je to karakteriziral s kratkimi besedami: «L'Anschluss c'est la guerre» — torej «priklučitev pomeni vojno». O tem ni dvoma, ako se pozna italijansko natolcevanje in sumničenje napram nemški politiki in pa strah, ki ga ta politika vzbuja v državah Male antante.

Čehoslovaška vlada je razumela, da ne zadostuje le ugovarjati proti priklučitvi, temveč da je potrebno izdelati konstruktivni plan, ki bi imel privlačnost za Avstrije. Augur zagotavlja, da se dr. Beneš trudi najti sredstvo, da bi zagotovil finančno restavracijo Avstriji.

Augur pravi še dalje, da so oni napravili slabo uslugo Madžarski, ki so v zadnjem času tako živalno podpirali madžarsko tarnanje. To je le še povečalo odpor v državah Male antante. O problemih med Madžarsko in sosedi ni mogoče diskutirati vzpričo sedanjih sovražnih odnosov. Čisto pravilno se je izrazil Wickham Steed, da je v srednji Evropi edino zdrava politika ta, da se neguje naklonjenost in dobra volja med narodi; šele potem je mogoče razpravljati o odstranjenju nedostatkov.

Politični pregled.

Strašna volilna nasilja so odkrivala

seje veriifikacijskega odbora,

ki je preresetaval, ali so bili vsi poslanci pravilno izvoljeni. Radičev dr. Krnjevič je opisoval volilna nasilja v Bosni in Hercegovini ter naglasil, da je 800 radičevskih pristavev priseglo pred sodiščem, da so glasovali za radičevce, a vse te kroglice so bile ukradene. V mostarskem volilnem okrožju so radikalni skupno s hrvatskimi klerikalci vršili nečuvena nasilja. Isto velja za južno Srbijo in severno Dalmacijo, kjer je bil samostojnim demokratom na ta način ukraden en mandat. Na vse te pritožbe pa se večina ni ozirala in je po vrsti odobrila vse mandate razen treh.

vali za radičevce, a vse te kroglice so bile ukradene. V mostarskem volilnem okrožju so radikalni skupno s hrvatskimi klerikalci vršili nečuvena nasilja. Isto velja za južno Srbijo in severno Dalmacijo, kjer je bil samostojnim demokratom na ta način ukraden en mandat. Na vse te pritožbe pa se večina ni ozirala in je po vrsti odobrila vse mandate razen treh.

«Tini —»

Dekle je tudi sedlo in ni reklo ničesar. Roke so se začele poigravati in po vsem, kar je bilo med njima, je Tini spoznala, da jo ima rad. S skrivanjem in z nagajivostjo je netila njegovo radovednost.

Razigrana in razpaljena se ni branila njegovega početja.

Šele tetin glas, ki je klical k večerji, ju je premotil.

«Ali boš zmerom moja?» se je ojunail Francelj.

«Bom» so se zaiskrile dekletove oči. «Samo moj atej — teta so hudi nanj,» se je domislila spotoma neprijetne ovire.

Francelj se je vzravnal ponosno:

«Kadar dorasem, bom imel besedo jaz.»

Tini je z občudovanjem zastrmela vanj. Začutila je, da je velik in močan.

«Tega sem še najbolj vesela,» mu je pošepetala na uho. Francelj je sklenil besede s pravkar doživelim in je pomislil osuplo:

«Čemu sem neki odlašal toliko časa?»

V Šmarjeti je opozoril zvon k molitvi...

IX.

Mojster Ščetina je bil prav za prav berač, vendar je imela njegova osebnost dokaj veljave pri puškarjih. Bil je zelo star, nekoliko gluhi in malce slab na očeh, toda kljub temu se je še vedno rad loteval dela. Mojster Ščetina je bil namreč zidar.

Rekel si mu na cesti:

«Dober dan.»

Mož se je okrenil in je vprašal z veliko prijaznostjo:

«Prego, signora?»

Pa mu je rekel drugi:

«Kako pa je kaj, Ščetina, kako?»

«O, bitte. — Stets gern zu Diensten,» se je naklonil stariček spoštljivo.

In spet se je naključilo, da ga je vprašal kdo:

«Na, wohin, Alter?»

Možiček je postal in se je ogledal po nebu:

«No, jes žinjem, de bo ja n mau ej lepe ure.»

Tak je bil mojster Ščetina.

K temu je krenil Tomi tiste dni, ko so bile priprave za veselico že v polnem teku. Preračunil je natanko, koliko utegne kaniti v njegov žep, in je sklenil, da prizida k bajti zidščice, kjer naj dobi potem kuhinja svoj novi prostor. Ko je mojster Ščetina čul ta ukrep, je pritrdil svečano:

«Prou. Boma pa naredua.»

Puškar je še vprašal za ceno.

«Petnist rajneš use upi. Jes žinjem, de na bo čueč,» je pojasnil mojster Ščetina in Tomi je bil zadovoljen. Tako sta živela Gornikova z družino v vedno naraščajočem razburjenju.

Tomi je bil blagajnik pri veseličnem odseku. Tu je bilo posla — večer za večerom,

vselej še z naknadno zamudo. Kljub vsem neprilikam se je stvar vendar sponasala tako dobro, da Matilda ni imela prav nič zoper to. Spoznala je z veseljem da je postal Tomi dobrega srca in voljnih rok, da smukne tudi med tednom večkrat kaj okroglega iz njegovega žepa. Drugače je bilo s Tinico. Seve, opravila je imela čez glavo. Tudi naučila se je na svojih pohodih marsičesa. Če ji je Matilda ponudila le pri priliki Valterja v oskrbo, je zmigalo dekle z glavo in je pokazalo materi jezik.

«Kdo te pa redi?» je vzkliknila Matilda vsakokrat. Tini pa je stekla in je odvrnila iz primerne razdalje:

«Čemu ste me pa spravili na svet!»

Tako je bilo med hčerjo in materjo, z očetom sta se razumela bolje. Takoj tisti terek, ko je prišla s Kočuhe, je šla Tini očetu poročat v tovarno o svojih uspehih.

«Tako gre kakor namazano,» je lagala s svečanim glasom.

Ko je ugledala očetov vzradošeni obraz, je hitro izsula kopo ugodnih podrobnosti, ki si jih je bila že med potjo priredila v mislih.

«Saj sem vedel, moja kri,» je pohvalil puškar malo in se je ponosno oziral po delavcih, ki so večinoma z njim vred malikovali pred nemškim bogom.

(Dalje prihodnjic.)

Odobrena sta tudi mandata dr. Alberta Kramerja in Ivana Ureka, proti katerima so spletkarili klerikalci.

Ko je verifikacijski odbor končal svoje delo, se je v torek otvorila

na seji Narodne skupščine

verifikacijska debata, ki je bila mestoma zelo živalna in so se čuli ponovni ostri napadi na vladno zaradi volilnih nasilij. Značilen je bil zlasti govor radikala Nastasa Petrovića, ki je bil izključen iz radikalnega kluba. Petrović je izrecno očital ministrskemu predsedniku Vukićeviću volilno nasilje. Rekel je med drugim: «Na sramoto radikalizma in demokracije vlada danes v državi najbolj črn režim, kakršnega nismo poznali niti v predvojni Srbiji. Sedanja vlada je prišla na krmilo na neparlamentarni način in niti Bog sam ne ve, na podlagi kakšnega prava. Nihče ne more trditi, da so bile volitve v južni Srbiji svobodne, če je mogel tam kandidirati in biti izvoljen popolnoma neznani, mladi sin ministrskega predsednika. Petrović je nadalje

pozdravil zблиžanje med radikali in klerikalci, pomirjenje med Pribićevićem in Radićem ter osnove Demokratske zajednice.

naglašujoč, da vodi vse to k izboljšanju in ozdravljenju naših političnih prilik. Značilne pa so zlasti končne besede Petrovićeve:

«Vendar pa se najdejo danes celo ljudje na vladi, ki govore, da bi drugi blok, četudi bi imel večino, ne dobil vlade!»

To je namigavanje, da se pripravlja nasilje. Kako je to zamišljeno, da bi večina ne mogla dobiti vlade, ni povsem jasno.

Poleg Petrovića so govorili še Radić, samostojni demokrat Demetrović, socialist Pečejan in drugi. Na napade je ministrski predsednik Vukićević prav klaverno odgovarjal. Nazadnje

je Narodna skupščina končno javno odobrila 312 mandatov

razen treh, ki jih verifikacijski odbor ni odobril.

Grd zločin se je odigral te dni v Pragi, kjer je mlad albanski študent

ustrelil albanskega poslanika Ceno bega.

Cena beg je bil albanski poslanik v Beogradu in obenem v Pragi, kamor je baš prispel, da opravi potrebne formalnosti. Mlad albanski študent Bebi, ki je prispel iz Rima, ga je tako dolgo zasledoval, da je mogel izvršiti zločin. Usmrtil ga je, kakor izjavlja, zaradi tega, ker smatra njegovo delo za zблиžanje med Albanijo in Jugoslavijo za izdajalsko. Inozemsko časopisje, ki obravnava ta dogodek, jasno namiguje, da mora biti za zločinom italijanski fašizem, kateremu gotovo ne gre v račun zблиžanje med Jugoslavijo in Albanijo.

Nedvomno so v zvezi s tem atentatom bolgarska komitaška razbojništva,

kako umor našega generala Kovačevića in atentat neznanih bolgarskih komitašev na municijsko skladišče v Kraljevi pri Zaječarju. Samo pozornosti straže se je zahvaliti, da se je atentat ponesrečil.

To vse je početje Italije, ki bi rada kjerkoli in kakorkoli

škodovala Jugoslaviji.

Sredstva, ki se jih poslužuje v tem barbarškem političnem boju proti nam, so prav fašistična in podobna sirovim metodam, ki se jih poslužuje fašizem proti nefašističnim strankam v Italiji sami.

Naj se povrnemo še na naše notranje prilike.

Zbližanje med samostojnimi demokrati in Radićem

se smatra za prvi korak k sistemu dveh strank v državi, ker se poleg tega že vrše pogajanja za združitev obeh demokratskih strank in za ustanovitev velike demokratske fronte. Uverjeni smo, da bo do tega prišlo kljub vsem oviram, ki izvirajo s strani bloka nazadnjaštva, kateremu seveda ne prija, da bi ga blok demokracije vrgel s krmila.

★

Kdo je za komisarijat?

Pri zadnjih občinskih volitvah v Ljubljani so dobili klerikalci tisoč glasov manj, kot pa napredni blok. Klerikalci so se vezali z dr. Ravniharjem, samo da bi dobili večino v občinskem svetu. Nič ni pomagalo. Ostali so v manjšini.

Volilno borbo so vodili klerikalci predvsem pod geslom, da hočejo zavarovati Ljubljano pred komisariji in vrniti mestu njegove avtonomne pravice. Po shodih in časopisju so klerikalci strahovito rohnili proti bivšemu demokratskemu gerentskemu svetu, poudarjajoč, da je bilo njegovo poslovanje v nasprotju z demokratičnimi načeli. Klerikalci so bili skratka pred javnostjo mnenja, da so vse stranke (razen SLS seveda) grešile, ker so komisarijate na mestnem magistratu postavljale, ali pa s svojo popustljivostjo podpirale.

Že med volilno borbo smo opozarjali, da je klerikalna skrb za avtonomijo sumljive vrednosti. Takoj po volitvah se je tudi izkazalo, da so klerikalci uganjali le demagogijo, ko so izražali svoje veselje, da zavlada nad Ljubljano od ljudstva izvoljeni občinski svet.

Brez vsakega pravega povoda so vložili klerikalci proti občinskim volitvam pritožbo. Zavedajo se, da njihovi pritožbi ne bo mogoče ustreči, vložili so jo le zato, da zavlečejo sklicanje občinskega sveta in podaljšajo življenje — komisarijatu, s katerim razpolagajo.

Klerikalci so zapravili oblastno samoupravo, sedaj so pa še občinsko. Klerikalci niso samo zatajili svoj avtonomistični program za ureditev države kot celote, ampak sedaj ukinjajo in izigravajo še tiste avtonomne pravice, ki so mogoče v najbolj centralistični upravi.

Ker klerikalci ne morejo doseči v Ljubljani svojega župana, z nasiljem vzdržujejo komisarijat. Za ceno partizanskih koristi, pljujejo klerikalci na vsa načela.

★

Velik in mali greh.

Naš dopisnik piše:

Klerikalni poslanec dr. Hohnjec je na seji verifikacijskega odbora govoril in je med drugim povedal tudi naslednje: «Ako bi se bili tisti, ki so glasovali namesto umrlih, ozirali na strankarsko pripadnost umrlih, bi bila krivica manjša kakor je sedaj, ko so glasovali za SDS.» Tako torej. Z drugo besedo povedano, bi

krivice, odnosno greha sploh ne bilo, če bi «živi mrlič» volil Korošca in Hohnjeca. Jaz ne razumem politiko naših mož. So ljudje, ki rinejo v greh brez vsake stvarne potrebe. Če že mora kdo voliti namesto umrlega, bi bila prav zares njegova dolžnost, da povpraša, kakšne politične pripadnosti je bil pokojni volilec, in ne, da gre na slepo voliti ravno njegove nasprotnike. To res ni lepo in tudi greh je neodpustljiv. Kako hudo bi n. pr. bilo dr. Hohnjecu samemu, če bi onkraj te grešne zemlje zvedel, da je X. Y. volil namesto njega in da je volil recimo — dr. Žerjava. Pa kakšen greh je napravil ta nesrečni X. Y., ko bi vendar vsega tega ne bilo treba. On bi lepo lahko volil v ta pravo skrinjico, v ono, kjer nikoli ni špengle, volil bi krščansko, dal kroglico v roke samemu Srcu Jezusovemu, si pri tem zadobil božjo milost, od tajništva SLS 100 dinarjev in povrh še škofov blagoslov. Kar je pa glavno, greha ne bi bilo, ker je volil krščansko, in če tako voliš tudi za deset mrličev, ni in ne more biti greha, ker je to manjša krivica, in za manjše krivice sploh ni greha. Jaz sem tudi med tistimi, ki nisem znal ločiti velikega greha od malega, in sem se torej pregrešil. Odslej se ne bom več. Držal se bom nauka katoliškega duhovnika in volil za umrlega klerikalca samo klerikalno, za liberalca liberalno itd., potem bom brezmadežen. Če je pa bil dr. Kramer izvoljen krivično, je deloma zakrivil to tudi dr. Hohnjec sam. Zakaj pa ni tega prej povedal, kar je povedal v verifikacijskem odboru. To bi morda pomagalo in bi pokojni volilci volili vsi SLS, pa bi bila nje zmaga sigurna in nam grešnikom tudi bi prav prišlo, če bi vedeli, da smo z volitvijo za umrle napravili krščansko delo in da nas krivica in greh ne teži. Vse bi lahko odpadlo, no, ja, bo pa drugič boljše. Sedaj vemo razliko med veliko in malo krivico, med velikim in malim grehom. Vemo pa tudi, da bi Napredni blok zmagal, četudi bi vsi pokojni volilci glasovali za krščansko SLS, bi pač več živih glasovalo za Napredni blok in bi tako vseeno zmagal. Na nekaj pa je dr. Hohnjec pozabil, in to mu povem jaz. Tudi oni so grešili in hudo grešili, ker so glasovali za volilce, ki so vojaki v Macedoniji in so volili ta pregrešni Napredni blok, vsak dvom, da so drugače volili je tukaj izključen, ker je tako rekel v verifikacijskem odboru dr. Hohnjec in katoliškemu duhovniku je verjeti, na vsak način je verjeti. Torej tudi ti so grešili, ker bi vojaki morali kot patrijotje voliti samo vladno stranko in njih greh bi se izgubil, sploh bi greha ne bilo. In vladna stranka je bila za časa volitev tudi SLS in zakaj torej vojaki v Macedoniji niso volili vladne stranke SLS in ušli tako grehu in veliki krivici. Dr. Hohnjec ima sedaj moč v rokah in naj zahteva v izogib takim in enakim krivicam sledeče: Za vse umrle, ki so ostali še po njihovi smrti v volilnem imeniku, se sme voliti samo v skrinjico brez špengel, in ta je navadno ona SLS. Za njih politično pripadnost ni treba ugotovitve, ker so vsi mrtvi volilci že samo po sebi razumljivo, krščanski ljudje. Drugič: Vsi aktivno služeči vojaki, ki so ostali v imeniku, volijo samo krščansko SLS, ker je to večna vladna stranka, pa četudi se drži samo za repek. Tretjič in zadnjič: Vsi, ki na kak drug način skušajo voliti na neprav način, imajo voliti samo SLS, ker le na ta način odpade vsaka krivica in greha sploh ni. To spravite v zakon dr. Hohnjec, pa bomo še vpili po ljubljanskih ulicah «živio napredni blok!»

Socijalni razgled.

Brezposelnost v evropskih državah.

V zadnjih mesecih prihajajo zlasti iz industrijskih držav Evrope sporočila, da se je producijska konjunktura znatno izboljšala. Posebno v nekaterih predelih produkcije je zaposlenost tako velika, da se dela tudi v dvojni izmini. Samo ob sebi umevno je, da je tudi trgovina oživela. Dobre proizvodne prilike se poznajo osobito v zvišanem prometu blaga, po železnica in ladjah. Ima pa izboljšanje produkcije tudi neprijetno posledico, in to je draginja. Cene, četudi ne vse, naraščajo.

Na Angleškem sicer znatno pada število brezposelnih, a vključ temu znaša še vedno in stalno več kot 1 milijon. Za časa premogovne stavke lanskega leta je bilo skoraj 2 milijona delavcev brez posla. Glavni vzrok tedanje ogromne brezposelnosti je bil ta, da je mnogo industrijskih podjetij vsled stavke dobivalo veliko premale količine premoga in je radi tega moralo obrat zmanjšati ali celo ustaviti.

Avstrija se neprenehoma bori z raznimi težkočami, kar seveda tudi vpliva na zaposlenost; vendar pa se je stanje industrijske produkcije v tekočem letu znatno izboljšalo in je tudi brezposelnost padla. Septembra meseca je na Du-

naju število brezposelnih padlo za 8045 oseb pri 66.190. Sedaj je za 11.543 brezposelnih manj, kot v isti dobi lansko leto.

Razmeroma malo brezposelnost izkazuje **Holandskaja**. Ta dežela po vojski še ni doživela nikake krize v oziru produkcije — in zato brezposelnost tam ni važen, težko rešljiv problem.

Radikalen padec brezposelnosti pa je opaziti v **Nemčiji**. Kakor da bi v zadnjih mesecih izginila ogromna brezposelnost, ki je skoroda pressegala ono v Angliji. Po letih težke krize in bede nemškega delavca so oživele obrt, trgovina in industrija. Situacija domačega konzuma in izvoza obrtno-industrijskih proizvodov se je do te mere izboljšala, da je brezposelnost padla skoraj na četrtino lanskega leta in zimskih mesecev letošnjega leta. To dokazuje, da vlada v Nemčiji vročična naglica dela in da ima Nemčija moč in trdno voljo oprostiti se težke gospodarske krize in zmešnjav, ki so sledile vojni. Da Nemčija napreduje, ne dokazuje edinole dobra zaposlenost, temveč tudi nastop Nemčije kot celota, ki si je svesta svojega cilja in ki se predstavlja v poslednji dobi s samozavestnimi izjavami vodilnih državnikov.

Edino **Italija** preživlja v poslednji dobi krizo brezposelnosti. Je to posledica hitrega naraščanja lire in zmanjšane turističnega prometa. Ta brezposelnost dela italijanski fašistični vladi velike preglavice; skuša jo odpraviti z raznimi sredstvi, ki se pa večinoma ne izkažejo za uspešna. Izboljšanje gospodarske situacije je opaziti tudi na **Madžarskem**. Število tamkajšnjih brezposelnih se je znatno znižalo in je tako malo (ako se more verjeti številkam statistik), da v sedanji dobi o brezposelnosti na Madžarskem sploh ni govora.

Neznatno število brezposelnih izkazuje tudi **Belgija**, ki jih je imela ob koncu prvega polletja tega leta le okoli 8000.

V **Franciji** je padlo število brezposelnih skoraj za 50 odstotkov — pa je vendar znatno v primeri s prejšnjim letom.

Prav tako kot Nemčija in Anglija je vladala ogromna brezposelnost na **Poljskem**. V primeri z drugimi deželami je bila brezposelnost te države zares velikanska. Kaže pa, da je tudi Poljska prebolela gospodarsko krizo, spojeno z brezposelnostjo, kajti število brezposelnih je padlo za celih 40 odstotkov in je bilo letos le okoli 140.000 brezposelnih, medtem ko je izkazovala statistika prejšnjega leta število 250.000.

Tudi na **Čehoslovaškem** se pojavljajo ugodne proizvodne prilike in je število brezposelnih padlo skoro za eno tretjino. Ako se upošteva, da je znašalo ob koncu letošnjega polletja število oseb, ki so iskale dela 45.000, medtem ko jih je bilo prošlo leto ob tem času skoroda 70.000 — znači to zares izboljšanje gospodarske situacije. V septembru je padlo število brezposelnih v Č.S.R. pod 30.000 — proti 30.000 v mesecu avgustu. Odkar obstoja češkoslovaška republika, še ni bilo tako malo brezposelnih.

Seveda je vprašanje, kako dolgo bodo trajale te ugodne prilike, ki so se pojavile skoro v vseh državah. Zdi se, da se ne bodo poslabšale; nasprotno: za jesenske in zimске mesece se pričakuje še nadaljnje izboljšanje. Nastane pa istočasno upravičena skrb, da produkcija prekorači povpraševanje kupcev — tako da nastanejo velike zaloge, da se mora produkcija zopet omejiti in da se znova pojavi večja brezposelnost.

★

Rudarska stavka v Nemčiji.

Rudarji v Nemčiji so se že dalje časa pogajali za izboljšanje svojega gospodarskega in socialnega položaja. Pogajanja so podjetniki rudokopov umetno zavlačevali. Pretekli teden so pa prišli zastopniki rudarskih organizacij s kategorično zahtevo, da izsilijo odločitev. Upravičeni

nastop rudarjev so podjetniki rudokopov kvitirali s tem, da so odklonili vse zahteve za novo ureditev mezd. Vodstvo rudarskih organizacij je nato proglasilo stavko. Proglas stavkovnega vodstva na rudarje so podpisale vse strokovne organizacije brez ozira na politično pripadnost.

Narodno-strokovna zveza.

LITVIJA. Prihodnje skioptično predavanje bo v soboto 22. t. m. ob pol 7. uri zvečer na pošti. Pri tem predavanju bomo videli, kako so odkrili Ameriko in drugo predavanje nas popelje v raj Evrope, v Švico, in sicer od Basela do Ženevskega jezera. Obe predavanji imata krasne barvane slike. — Tukajšnja podružnica bo utanočila svoj dramski odsek, katerega bo vodila agilna članica tov. Cilka Trampuževa. Odsek si je že zasigural dobrega režiserja in prične v kratkem z delom. Novemu prosvetnemu odseku želimo kar največ uspeha in napredka.

† **Anton Sivec.** Zopet je smrt posegla v naše vrste in nam ugrabila tovariša. Iz Črne pri Prevaljah nam sporoča podružnica žalostno vest, da je tamkaj preminul po tragičnem slučaju nje dobri član, naš tovariš Anton Sivec. O nesreči sami poročamo na drugem kraju. Našemu pokojniku bodi lahka domača gruda, preostalim iskreno tovariško sožalje.

JESENICE. V nedeljo 23. t. m. bo ob 9. uri dopoldne otvoritveno predavanje naše podružnice. Predavanje se vrši v dvorani pri Kobalu na Savi (lokal «Bratstva»). O veliki francoski revoluciji bo predaval tov. Kravos in pojasnil lepo predavanje s 102 barvanimi slikami, v katerih bomo videli vse znamenite osebe revolucije in važnejše dogodke iz revolucije same. Vabimo vse tovariše, njih družine in vse naše prijatelje k mnogobrojnemu posetu.

SLOVENJGRAD. V ponedeljek 17. t. m. se je vršil pri nas članski sestanek, na katerem je poročal okrožni tajnik tov. Tumpej. Na sestanku se je obširno razpravljalo o nesreči, ki bo zadela delavstvo z ustavitvijo obrata v tovarni meril. Sestanek je ponovno pokazal, da je nujna potreba biti organiziran, ker le takrat se smeš nadejati ugodne rešitve vsakega delavskega vprašanja. Podvzeti so koraki, da se naša mlada podružnica razširi.

LOGATEC. Tukajšnje članstvo se jezi nad podružničnim odborom, ki je v zadnjem času pasiven in ni doslej nudil članstvu nobenega predavanja. Članstvo nujno zahteva, da odbor

Takoj prvi dan je stavkalo 150.000 rudarjev, katerim se pa dnevno pridružujejo novi tisoči. — V istem času kot v Nemčiji je izbruhnila rudarska stavka tudi v severni Španiji. Rudarji zahtevajo izboljšanje mezd in skrajšanje delovnega urnika.

poživi svoje delo ali prepusti funkcije drugim tovarišem, ki bodo agilnejši. Vse članstvo nujno zahteva, da prevzame vodstvo podružnice naš agilni tovariš Muschet. V njem vidimo naš spas in pravega voditelja. Prihodnji teden bo tajništvo sklicalo izredno odborovo sejo in napravilo red v tej sicer agilni podružnici. Vse odbornike prosimo, da se vabilu točno in sigurno odzovejo.

ČRNA. Pri našem rudniku so se v zadnjem času dogodile kar tri nesreče s smrtnim izidom. Prvič se je dogodila nesreča v rovu Naiburger, kjer se je ponesrečil 20letni Fridrik Krach, ki je padel v nad 50 metrov globok rov. Druga nesreča se je dogodila pred jamo Fridrich, kjer je električni tok ubil delavca M. Kolerja. In tretja nesreča se je dogodila našemu tovarišu Antonu Sivicu, katerega je na žerjavu na nepojasnen način zasula fina ruda. Na njega se je vsulo par stotov fine rude in je trajalo nad dve uri odkopavanje, med tem se je nesrečnež zadušil in storil tako naravnost grozno smrt. Pri nas ni torej z rožicami postlano za delavstvo in smo vsak dan in vsako uro izloženi najhujši smrti. Za enkrat samo te žalostne novice iz našega kraja.

SENOVO. V nedeljo 16. t. m. je priredila naša podružnica svoje otvoritveno predavanje v rudniški restavraciji. O francoski revoluciji je predaval tov. Kravos. Predavanje je bilo naravnost slajšno obiskano in gre vse priznanje delavstvu Senovega, ki se za predavanja tako zanima. Prihodnje predavanje bo v novembru, in sicer s filmom. Predaval bo tov. dr. Benedičič o pegastem legarju. — Isti dan, t. j. v nedeljo 16. t. m., je imela predavanje tudi «Svoboda», pa je slabo izpadlo. Grajati je bilo to, da so prišli nekateri pijani k predavanju in da je bila udeležba slaba. Prav zanimivo je predaval tajnik «Svobode» Bratko Kreft o racionalizaciji dela. Želeli bi pa bilo, da se ne priredita dve predavanji v enem dnevu. Vsaj za predavanja naj bi se organizacije sporazumele, če ne drugače pa potom Delavske zbornice. Dve predavanji sta za Senovo v enem dnevu naravnost luksuz. Priporočamo zato merodajnim faktorjem, naj o tem razmišljajo.

Tedenske vesti.

* **Izvrševalni odbor N.S.S.** je imel v nedeljo 16. t. m. svojo sejo, na kateri se je predvsem razpravljalo in sklepalo o strankini taktiki. Po daljšem poročilu tov. načelnika R. Juvana je bila izrečena vodstvu soglasno zaupnica. Glede nadaljnje taktike se je pooblastilo načelstvo, da nadaljuje politiko v sedanjem pravcu za okrepitev naprednega bloka v Sloveniji. Razveseljivo je dejstvo, da je vladalo na seji enoglasno nazoranje v vseh vprašanjih in so bili vsi sklepi soglasni.

* **Nov stanovanjski zakon.** katerega načrt je izdelal klerikalec minister za socialno politiko dr. Gosar, je bil v soboto sprejet na seji ministrskega sveta. Novi zakon se je le v mali meri spremenil v korist hišnih lastnikov. Hišni lastniki širrom države so podaljšanje omejenega razpolaganja s svojo lastnino do 1. maja 1928. sprejeli z burnimi protesti. Pa tudi najemniki niso zadovoljni z novim zakonom.

* **Občinske volitve v Prekmurju** so razpisane, in sicer se bodo vršile od 13. novembra t. l. na

prej. Prekmurci, izberite si za občinske odbornike ljudi, ki jim je domače gospodarstvo prva, politika pa šele druga stvar.

* **Nova skupina srbskih kmetovalcev v Sloveniji.** Te dni smo imeli v ljubljanski oblasti novo skupino srbskih kmetovalcev. Dragi gostje, okrog 30 iz kosovskih, moravskih in timoških krajev, so obiskali Brežice, Vrhniko, Ljubljano in še nekatere druge kraje ter so bili prav vzradoščeni nad lepim sprejemom, ki so ga bili deležni med Slovenci.

* **Rojstna hiša Josipa Jurčiča propada.** Iz Murljave poročajo, da so morali del rojstne hiše Josipa Jurčiča zvezati z verigami in žicami, da ne razpade. Meseca julija t. l. je v slovenskem časopisu izšel oklic za prispevke, da se ohrani dom našega pisatelja. Razen tega se je na stotine odnatisov tega oklica razposlalo na vse mogoče naslove. Toda nadvse klavrn je bil uspeh, kajti odbor je prejel komaj nekaj nad 3000 Din, stroške pa so strokovnjaki preračunali na 40.000 Din. To za Slovence ni preveč častno!

* **Ženska stranka v Jugoslaviji zahteva volilno pravico** Ustanovni odbor Ženske stranke v Beogradu je izročil predsedniku Narodne skupščine spomenico, v kateri zahteva volilno pravico za ženske v zmislu § 70. ustave.

* **Notar Mihael Korber** † Po večletnem bolehanju je umrl v Mariboru v 70. letu starosti notar Mihael Korber. Pokojnik je služboval po dovršenih visokošolskih študijah najprej v Ložu na Kranjskem, nakar se je preselil v Sevnico in končno leta 1920. v Maribor. V mladih letih se je živahno udeleževal v narodnem in političnem življenju ter je še sedaj z veseljem podpiral narodna društva v Mariboru. Bil je ljubezniv družabnik in užival v mestu velik ugled. Pred poltretjim letom ga je zadela kap in od tedaj ni bil več zdrav. Smrt ga je sedaj odrešila nadaljnjega trpljenja. Zapušča vdovo in tri hčerke. Blag mu spomin, težko prizadeti rodbini pa naše iskreno sožalje!

* **Smodnišnica tik Ljubljane se bo odstranila.** Minister za vojsko in mornarico je odredil, da se ljubljanski občini odstopi na ljubljanskem polju državno zemljišče z vsemi državnimi objekti, ki služijo za smodnišnico. V zameno za vse to prejme vojaško oblastvo od ljubljanske občine zemljišče ob Soteškem hribu severno od Ljubljane, kjer bo mestna občina zgradila vse potrebno za smodnišnico na lastne stroške.

* **Rudarska nadaljevalna šola v Trbovljah** je pričela z rednim poukom 5. t. m. in otvorila s tem 23. leto svojega delovanja. V prvi tečaj je vstopilo 30, v drugi pa 20 gojencev.

* **Prevzem bolnic v mariborski oblasti.** Iz Maribora poročajo, da bo oblastni odbor tekom prihodnjega tedna prevzel v svojo upravo vse državne bolnice v mariborski oblasti (javne bolnice v Mariboru, Celju, Ptuj, Slovenjgradu, Čakovec in Murski Soboti).

* **Naši ljudje odhajajo v Argentinijo.** Borba za obstoj sili naše ljudi, da se izseljujejo. Tako bo v kratkem zapustilo Belo Krajino zopet večje število mladih ljudi, ki bi pri urejenih razmerah mogli dobiti zaposlenje tudi doma, saj je naša država po prirodi bogata. Namesto da se v Beogradu vrše v Narodni skupščini prazne politične borbe, naj bi se naš parlament rajši v večji meri posvetil gospodarskemu delu.

* **Požar v Bizoviku pri Ljubljani.** V torek dopoldne je na še nepojasnjen način nastal požar v podstrešju hiše posestnika in mizarkega mojstra Josipa Hribarja v Bizoviku. Nevarnost je bila velika, ker se v bližini nahajajo poslopja, krita s slamo. K požaru je prihitelo pet gasilnih društev (Sostro, Vevče, Moste, Štepanja vas in Ljubljana), ki so požar omejila in udušila. K sreči ni bilo vetra, sicer bi bila nesreča večja.

* **Požar pri Slovenjgradu.** V Vrheh pri Slovenjgradu je te dni ponoči do tal pogorelo veliko hlevsko poslopje posestnika Tobačnika. Škoda znaša približno 100.000 dinarjev. Kakor se je ugotovilo, je po neprevidnosti povzročil požar neki postopač, ki je prenočeval v hlevu.

Dopisi.

Senovo-Rajhenburg. V zadnji «Delavski politiki» je izšel dopis iz našega kraja. Če ne bi ta dopis bil lažniv, bi mi molčali. O predavanju v Delavskem domu prinašamo poročilo na drugem kraju. Pisec notice v «Delavski politiki» bi pa lahko vedel in znal, da predavanja v rudniški restavraciji niso priredili orjunaši, temveč Narodno-strokovna zveza, ki je registrirana v Delavski zbornici in prireja predavanja s pomočjo te delavske institucije. Dopisnik ne more prikriti jezice, ker je predaval sodrug Kreft 30 ljudem, od katerih je bila polovica pijana in se je privalifa v predavalni prostor, medtem ko je v rudniški restavraciji prisostvovalo predavanju nad 100 ljudi, ki so pazljivo sledili skoro dve-

urnemu predavanju. Kaj učijo orjunaši, nam ni znano, znano pa nam je, da nas Narodno-strokovna zveza uči večje resnice in socializma kot smo ga bili kdaj deležni pri «Svobodi». Vi svobodaši učite resnico, sami pa v listih lažete in prav grdo lažete. Da vedoma lažete, naj vam priča to, da ste v dopisu najprej povedali, da so imeli orjunaši predavanje, potem pa hočete strokovni zvezi nekaj povedati, in s tem priznate, da ste dobro vedeli, kdo je priredil predavanje. Kar ste mislili o bon-tonu povedati nam, povejte

svojim sodrugom. Pred samim Delavskim domom so sodrugi nalepili na naše plakate svoje plakatiče, ponekod smo videli tudi naše plakate raztrgane in naši ljudje jih niso trgali. V vaš dom pa naši ljudje ne gredo, in čudimo se, da bi jih vi pustili v lastnem domu rezati plakate. Jezite se ali ne, lažite ali ne, mi bomo še prirejali predavanja, pa četudi nam boste nagajali s tem, da boste isti dan priredili svoje predavanje. Zadnjič ste videli, kje je bila masa, pa še poskusite, da dobite ponovno enak dokaz.

Pogovor o tem in onem.

O tehnični spretnosti pajka.

Na tem mestu smo že večkrat govorili o tehničnih napravah, ki si jih je človek zgradil šele po dolgem razmišljanju. Če upoštevamo ogromne duševne napore, ki so bili potrebni, da se je povzpelo človeštvo do sedanje tehnične popolnosti, moramo tem bolj občudovati spretnost nekaterih živali, ki si znajo graditi naprave, ki jih ne zna najbolj učen inženjer.

V živalstvu prekaša pajek s svojo spretnostjo skoro vse druge. Naravoslovna veđa je v zadnjem času odkrila nekaj novih dejstev o pajkovi spretnosti in bistroumnosti.

Pajek je že od nekdaj zbujal v človeku občudovanje in strah. Naj opozorimo tu le na neštivilne vraže o pajku! To je le dokaz, da je človek imel že od nekdaj pajka za izredno bistroumnega in spretnega. Da je to res, nas bodo pričale naslednje vrstice.

Angleški pisatelj Wells je rekel nekoč, da bi, če bi nehal človek biti gospodar na svetu, stopil na njegovo mesto pajek; pajki da so najvišje razvito živalsko pleme. Ameriški učenjak Guder je leta in leta preiskoval življenje pajkov ter je objavil uspehe svojih opazovanj, ki dokazujejo, da je v nekem oziru imel Wells prav. Ta opazovanja so namreč pokazala, da se s pajkovo tehniko ne more primerjati nobena druga.

Delali so poskuse s pajčevino, ker so smatrali študij o pajku za jako važnega. Če fotografiramo nit pajčevine pri 2000 povečavi pod povečevalnim steklom, je tako debela kakor konjska žima. Človeški las bi bil pri tej povečavi 15 cm debel. Vendar more pajek s to na videz slabotno in prozorno pajčevino uloviti živali, ki so mnogo večje od njega. Guder je opazoval, da se loti pajek malih žab in kač, martinčkov in celo netopirjev.

Če je pajek lačen, gre loviti ribe. Majhne živalce v vodi izginejo, če je pajek v bližini. Že zna mrežo tako spretno splesti, da more z njo uloviti plen.

Opazili so, da se loti pajek celo kač. Našli so na primer 23 cm dolgo v pajčevino ujeto kačo. Pajek, ki mu telo ni bilo večje kakor grah, je bil spredel mrežo v obliki narobe obrnjenega stožca, na čigar koničastem koncu je visela nit v debelosti navadne svilne niti. Na tej niti je visela še živa kača, usta so ji bila prepredena z mnogimi nitmi in zadnji del je bil oмотan z neštivilnimi nitmi.

Guder pripoveduje tudi o miši, ki jo je ujel pajk v zanjke. Najbrž je bil pajek prepredel rep miši, ko je spala. Nato je bila na kak način usmrčena, potem pa jo je pajek, ki je imel mrežo pod mizo, s spretno napravljenjo zanjko dvignil od tal. Le pomislimo, koliko tehnične popolnosti je treba, da majhen pajek s tako tankimi nitmi dvigne od tal razmeroma težko miš.

V Novi Gvineji uporabljajo ondotni prebivalci pajčevino za ribje mreže. Pajek živi tam v gozdu in prede mreže v premeru dveh metrov, da lovi vanje ptiče, kot love pri nas pajki muhe in mole. Kaj napravi bistroumni Papuanec (prebivalec Nove Gvineje)? V gozdu, kjer je mnogo pajkov, vtakne v zemljo dolgo, prožno bambusovo palico ter jo pregne, da napravi zanjko. V to zanjko

sprede nato pajek svojo mrežo in orodje, s katerim lovi Papuanec ribe, je gotovo.

Človek je začel šele v najnovšem času letati po zraku. Pajek je že od nekdaj spreten zrakovalec. Ob toplih dneh zleze na kak vzvišen prostor, sprede veliko število posameznih niti in na njih viseč pusti, da ga veter nese, dokler ne pride na primerno mesto, kjer se utabori. Take zračne pajke so našli že v velikih višinah. Celó z ladij na morju, sto in sto milj od suhe zemlje, so jih že opazovali.

S to lastnostjo, da se more prilagoditi na zrak in vodo, zbuja pajek že od nekdaj občudovanje, lahko rečemo, spoštovanje, če ne celo strah.

Kaj bi lahko človek napravil če bi se mu posrečilo, napraviti vrvi take trdnosti, kakor je nit pajčevine? Vsa umetnost inženjerjev, kot jo poznamo danes, bi se izpremenila. Le pomislimo na viseče mostove in podobne naprave! Izdelava pajčevine je čudovita. Najprej sprede pajek krajne niti, ki tvorijo četverkotnik ali trikotnik, kakor pač zahteva kraj. Nato potegne srednjico od zgoraj navzdol in iz sredine napravi vrsto niti kot prečke pri kolesu. Potem začne iz sredine presti spiralo, ki jo pritrdi na posamezne prečke. Spirala pa je le ogródje, na katero sprede končno pajčevino, ki jo prevleče z neko lepljivo snovjo, da se vlovi plen.

Ko smo tako vsaj malo pogledali v pajkovo delavnico, bomo morali dati prav Wellsu, da so pajki najvišje razvito živalsko pleme. Naravoslovci nam odkrivajo neprestano nove čudovitosti iz narave, med temi je spretnost pajka gotovo ena najbolj zanimivih.

★

× **Novo zdravilo proti srčnim boleznim.** Ugledna nemška učenjaka sta izumila sestavino, ki v zdravniški znanosti lahko povzroči velik prekrat. Delovanje te sestavine so nedavno preizkusili na srcu žabe. Ko so žabje srce s strupom omrtvili, je po vbrižgu pričelo zopet delovati, naposled pa je bitje postalo normalno. Celó navidez mrtvo srce deluje po uporabi te sestavine. V izredno težkem primeru je uspelo obuditi celo tričetrt ure zamrlo srce. V zdravem žabjem srcu je bitje po vbrižgu krepkejše in hitrejšje.

× **Štiritisočletne plošče s podobami.** Pri Vingenju v zapadni Norveški so našli starinoslovci kamenite plošče z vdolbenimi podobami. Starost teh plošč se ceni na 4000 let. Plošče se vrstijo na daljavo nad 700 metrov in vsebujejo okrog 800 živalskih in človeških podob. Živalske podobe predstavljajo večinoma jelene. Te plošče so danes na Norveškem najstarejši ostanki iz davnih časov.

× **Najlepša Budimpeštanka se je obesila.** V Budimpešti je v nedeljo izvršila samomor 20letna mladenka Irma Szekely, hčerka trgovca, najlepše dekle Budimpešte. Obesila se je na oknu v domačem stanovanju. Poleg nje so bili razprostrti trije budimpeštanski dnevniki in na vsakem je bila podčrtana vest o samomoru dr. Julija Hirmyja. Očividno je, da je samomor izvršila zaradi nesrečne ljubezni. Ni tudi izključeno, da sta se oba zaljubljenca domenila, da pojdetta skupno v smrt.

Tajinstveni morilec deklet. (Nadaljevanje.)

Tega ne vem, gospodična, živa duša ni nikdar zvedela. Toda prav pogosto mi pride v spomin oni čas, ko smo vsi mislili, da bo naš gospodar uničil ves London. Tedaj ni bil več človek, marveč poosebljeno maščevanje, kateremu se tudi najdrznejši ni upal zoperstaviti.

«In vi mislite, da je ona Spanjolka pisala tole pismo?»

«Brez dvoma, saj poznam njeno pisavo.»

Maggija znova ogleduje lično blagodišeče pisemce. Tihó šepetajo njene ustnice:

«Oh, kaj bi dala za to, če bi vedela, kaj vsebuje!»

Bill stopi k deklici in izpregovori resno:

«Ako hočete slušati dober nasvet, gospodična, potem odidite, čim se vrne naš gospodar, v svojo sobo, in čakajte tamkaj, dokler vas ne pokliče. Kajti prepričan sem, da se bo grozno raztogotil. To mi je še prav sveže v spominu še od poprej. Bilo je naravnost strašno!»

Deklica se smehljiva Billovim besedam. Sanjavo odvrne:

«Jaz se ne bojim. O ne, ravno nasprotno, hočem biti v njegovi bližini, da nevidna opazujem vtis, ki ga napravi nanj zagonetno pismo.»

Bill skomigne z rameni.

«Kakor hočete. Za svojo osebo ostanem v njegovi bližini. Vidite, gospodična, tistole masivno mizo tamkaj. Ravno tako je razbil gospod z enim samim udarcem s pestjo. Možu s krinko se ne more nihče upirati!»

Maggija le površno posluša njegove besede.

«Sedaj pa grem, gospodična,» nadaljuje Bill, «kajti danes imam še mnogo opravkov. Zdravstvujte, gospodična, in vtisnite si v srce moje svarilo!»

Bill odide. — Maggija ostane sama v sobi zagonetnega moža.

Precej časa je minulo, preden se je mož s krinko vrnil domov. Ko je stopil v svojo sobo, je takoj zapazil usodepolno pismo na mizi.

Nekaj minut stoji nepremično v sobi. Prav nič ne opazi, da se zastori pri vratih narahlo gibljejo. Njegove oči so uprte v znano mu pisavo. Pismo je pisala Tereza, o tem ni dvoma.

Še enkrat se je torej zločinska pustolovka predrznila rogati se človeku, katerega se je vse balo, pred čigar imenom se je vse treslo.

Njegove demonske oči so grozno žarele, ko je hitro raztrgal ovoj ter ga liki strup vrgel na tla.

Kaj hoče ta ženska, katero tako strašno sovraži? Kaj zahteva nestvor v ženski podobi, ki je pognal njegovo Ellenó v naročje smrti?

Nervozno prične čitati:

Možu s krinko!

Eno leto sem Vam dala časa, da se odločite, če hočete za vedno postati moj, drugače pa da izdam policiji svojo skrivnost, da izve o činih in skrivališču Jaka.

Ne maram dalje čakati!

Le en mesec naj še traja rok, potem hočem imeti odgovor. — Sporočila Vam bom, kje naj se ta odgovor položi, da pošljem ponj.

Dragec moj, ob moji strani Vas čaka sreča, kot je še nobeden smrtnikov ni bil deležen — v nasprotnem primeru pa Vas hočem raje videti mrtvega. Le moj, edino moj, morate biti, moj v življenju in v smrti.

Ljubim Vas z vso strastjo, z vsem žarom, ki so že po naravi prirojeni, kajti sem Spanjolka po krvi. Toda kljub moji neizmerni ljubezni Vas doleti smrt, mož s krinko, če mi bode še dalje ljuboval. Dobro premislite odgovor, ki ga je pričakujem od Vas. V Vaših rokah je odločitev: ali največja sreča — ali pa grozen pogin!

Tereza.

Maggija, ki je stala za zastorom med vrati sosedne sobe, je z napeto pozornostjo opazovala moža s krinko, ki ga je na tihem tako vroče ljubila. Izraza na njegovem obrazu ni mogla videti, kajti mož je imel svoj krasno oblikovani obraz zakrit s krinko, pač pa je opazila, s kakim zaničevanjem je vrgel pismo na tla.

«Ničvredna vlačuga!» sikne skozi zobe. «Tebe naj se bojim, jaz, — pred katerim vse trepeče? — Hahaha, ti se bojiš, zavrnika!»

Pri tem pa je ostal popolnoma miren. Čemu naj bi se tudi vznemirjal? Saj je bil docela prepričan, da ga Tereza kljub grožnji ne bo izdala. Hotela ga je pač prisiliti, da ji vrača njeno ljubezen.

Vsakdo na njegovem mestu bi bil kaj kmalu ujel lepo pustolovko v zvižčno nastavljenе zanke. Pričakovati je bilo torej prav hudega boja. Toda zagonetni mož je bil radi svoje neustrašenosti kot rojen zato, da ga tudi najbolj kočljiva stvar ne spravi iz ravnotežja.

Ah, če bi le mogel slutiti, kaj bo Tereza še vse podvzela! V tem primeru bi gotovo ne zavrgel zvižče, da s pomočjo Edvarda zgrabi pretkano pustolovko.

«Torej tukaj v Londonu je zopet,» mrmra sam s seboj. «Dobro — dobro, moji ljudje so jo itak že videli. Da le doženem, kje stanuje, potem mi več ne uteče. O ne, — tudi brez Edvardove pomoči mi bo uspelo zgrabit njo in Manuelo, njeno tovarišico!»

Maggija si komaj upa dihati. Mož s krinko grozeče dvigne roko.

«Ha, kako srečnega se čutim sedaj. Slednjič vendarle prične odkrit boj, boj, po katerem sem že toliko časa hrepenel. In jaz bom zmagal, o tem sem uverjen. — Hahaha —, kaj, Jak naj se boji — ženske?»

Zaničljivo se ozre na pismo, ki je zmečkano ležalo na preprogi.

«— Odgovoriti — njej — na to naj še dolgo čaka. — O ne, sam pridem, da dobi odgovor!»

«Kadar se bo najmanj nadejala, stopim pred njo. Topot mi ne sme uteči. Njena tovarišica tokrat pač ne bo preslepela nobenega mojih ljudi. Maggija jo izročim v varstvo. Da, Maggija, bo vsem mojim prošnjam in obljubam ostala zvesta!»

Doslej je lepa deklica prisluškovala. Ko je pa slišala zadnje besede moža s krinko, jo je obšla rdečica. S trdo sklenjenima rokama na prsih zbeži mlada deklica sedaj v svojo sobo. Sedaj se je izpolnilo, po čemur je tako dolgo hrepenela, pridobila si je popolno zaupanje zagonetnega moža. Na lastna ušesa je slišala, da jo namerava poveriti z najvažnejšo misijo, s pažnjo svojih smrtnih sovražnic, če mu le uspe zgrabit lepi pustolovki. — In da mu to uspe, o tem Maggija niti hip ne dvomi. Saj ta mož ne pozna nobene ovire.

Maggija si sedaj v mislih slika bodočnost. Da, previdno hoče ravnati — zelo previdno, z nobenim pogledom, z nobeni mglasom ne sme izdati svojih srčnih občutkov. Molčati hoče Maggija, dokler ji strastni mož sam ne razodene svoje ljubavi. Potem šele hoče uživati svojo srečo.

Uboga Maggija! Revica pač ne sluti, da je mož s krinko le enkrat resnično ljubil, da po domnevni smrti svoje Ellene nikdar več ne vzklije v njegovem srcu ljubezen do drugega ženskega bitja. Zagonetni mož je poznal le en ideal; — svojo zlatolaso Ellenó, katere slika še vedno stoji na njegovi pisalni mizi in pri čije pogledu se je njegova divja, maščevalna strast že tolikrat pomirila.

Njo — deviško čisto Ellenóje ljubil brezmejno. Po njej se ne more vtisniti v njegovo srce slika nobene druge deklice. Da, Ellena, nepozabna! Nikdo niti najmanj ne sluti, kako trpi ponosni mož. Nihče ne ve, kake grozne muke so ga v temni noči vznemirjale ter ga pripravljale ob toli potreben mir in počitek.

V sanjah je vedno videl domnevno mrtvo izvoljenko, ki je odšla od njega brez slovesa, le z grozno obtožbo. Toda maščevati jo hoče, grozno maščevati. Da le enkrat uniči Terezo, vse drugo je zanj postranskega pomena. Celo smrt mu je potem dobro došla. Da, smrt je morda še edino sredstvo, da se zopet združi s svojo Ellenó.

(Dalje prihodnjič.)

Zabavni kotiček.

Ni potrebno.

Sodnik (obtožencu, ki se je zagovarjal zaradi sleparstva): «Ali imate svojega advokata?»

Obtoženec: «Ne, ker hočem govoriti resnico.»

Dvounmo.

Oglas v izložbenem oknu neke pralnice: «Nikar ne muči svoje žene. Pusti nam, da mi izvršimo to umazano delo.»

Da ne bo pozabila.

Mati (pri koncertu svoji hčerki, ki je napravila voz): «Zakaj si napravila voz?»

Hčerka: «O, mamica, da ne bom pozabila na to lepo pesem...»

Izhod iz zagate.

Matevž: «Ako bi ti zdravnik dejal, da imaš živeti samo še mesec dni, kaj bi napravil v tem času?»

Mati: «Poiskal bi si boljšega zdravnika.»

Obramba.

A (pri koncertu): «Zakaj neki tako ploskate? Pevka je vendar pela naravnost strahovito!»

B: «Baš zaradi tega. Dokler ploskam, ona ne more dalje peti...»

Pretkan brivec.

V Mlakovčah je bil en sam brivec. Pri njem se je oglasil trgovski potnik in sta se razgovarjala, kako slabo dandanes plačujejo ljudje. Vsak hoče ostati dolžan. Brivec pa je povedal: «Pri meni je tudi bilo nekaj časa tako, a zdaj je dobro, zdaj plačajo vsi takoj!»

«Kako pa ste to napravili?»

Brivec se je nasmejal: «Kdor mi je ostal dolžan, sem mu naredil zarezo na licu, da sem si ga zapomnil. Ko pa so enkrat opazili, da imajo vsi tisti, ki so mi dolžni, zarezo na licu, so mi začeli redno sproti plačevati, da sem jih brez zareze obril.»

Trgovski potnik je skočil pokoncu in hitro rekel: «Dovolite, jaz vam bom plačal kar naprej!»

Šminkana lepota.

Hrast: «Gospod Koren, vi ste vščipnili mojo hčer v lice.»

Koren: «Toda, gospod Hrast...»

Hrast: «Nikar ne tajite, saj vidim, da imate še barvo na prstih!»

Manjše zlo.

Zoran: Pomisli, včeraj je prišel Debelin nadomoma s potovanja, zasačil našega prijatelja Branka pri svoji ženi in ga ustrelil do smrti. Ali ni to grozno?»

Dušan: «To bi bilo lahko še groznejše.»

Zoran: «Zakaj groznejše? Več kakor ustreliti ga do smrti je nemogoče.»

Dušan: «Veš, če bi Debelin prišel tri dni prej domov, bi bil danes moj pogreb...»

100.000

glasbil smo prodali lansko leto, kar priča o izvrstni kvaliteti naših izdelkov. Pošljemo Vam instrument po izredno nizki ceni direktno iz tovarniškega skladišča **8 dni na ogled.** Gramofoni od 345 Din, violine od 95 Din, harmonike od 85 Din dalje. Citre, gitare, mandoline, tamburice, pihala itd. **Velik katalog zastoni!** Zahtevajte ga takoj od tv. skladišča

MEINEL IN HEROLD

tovarna glasbil in gramofonov, **MARIBOR ŠT. 104**